

СИМУЛЯКРИЗАЦІЯ БУТТЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Дослідження віртуальних феноменів сучасності постає надзвичайно актуальним у ракурсі філософських, соціологічних та психологічних розвідок. Вітчизняні дослідники (В. Ємелін, Д. Іванов, І. Девтеров) соціально-філософські аспекти віртуалізації суспільства розглядають на базі концепції симуляції Ж. Бодрійяра та Ж. Дельоза. Віртуалізація подається як симулякризація – насичення соціального простору симулякрами, поступове витіснення ними реальних об'єктів, за якого зникає тонка грань між реальним та віртуальним світом.

Ж. Бодрійяр у працях «Симуляції», «Екстаз комунікації», «Прозорість зла» говорить про гіперреальність, технологічне вбивство реальності та спокусу віртуальності. Сучасність – ера тотальної симуляції, бо все, що переносилось у план психічного та ментального і сприймалось як метафорична сцена переноситься без будь-якої метафори у простір симуляції, у результаті чого маємо справу з гіперреальністю, де функціонують чисті симулякри.

На думку Ж Бодрійяра, відбувається заміна реального знаками реального (симулякрами), під час якої гіперреальність (котра формується за допомогою симулякрів) абсорбує та поглинає реальність об'єктивну. «Породження моделей реального за відсутністю реальності – це гіперреальність. Місцевість більше не передує карті. Карта передує місцевості»[3, 108]. На нашу думку, говорити про поглинання гіперреальністю об'єктивної реальності зарано, це, скоріше, метафора; мова йде про співіснування реальних об'єктів з симулякрами, про тенденцію поступової всеосяжної симулякризації суспільного простору.

У монографії Д. Іванова «Віртуалізація суспільства», котра є одним із найповніших досліджень даного феномену у російській літературі, логіка віртуальної реальності розуміється як процес заміщення реальних речей та дій симуляціями. Соціологічне ядро концепції становить описання процесів, що

спостерігаються в різних інституційних сферах суспільства (сім'я, влада, медіа), котрі виявляють віртуалізацію як загальний принцип і процес тотальних змін у суспільстві. На думку Д. Іванова, суспільство живе у царині симулякрів – симуляції мистецтва, політиці образів, а імператив симуляції призводить «до перетворення логіки віртуальної реальності на парадигмальну» [2, 133]. Тобто мова йде не про паралельний віртуальний світ і віртуалізоване суспільство, побудоване за аналогією (вдосконалене та покращене), а про симулякризацію об'єктивної реальності та заміщення реальних об'єктів їх образами.

У сучасному суспільстві будь-який успіх залежить більше від образів, ніж від реальних дій. Усі соціальні інститути – освітній, політичний, державний, сімейний поступово полишають соціальну реальність і стають віртуальною реальністю. Найпростіший аналіз політичних реалій українського сьогодні демонструє яскраві приклади даного процесу: симулякри політичних діячів фігурують у симулякрах політичних партій, угруповань чи об'єднань. Власне, говорити про політичну діяльність чи державну політику поза категорією симулякр неможливо. Навіть світові співтовариства різного типу (ООН чи Євросоюз) є лише симулякрами ідеї про об'єднання держав, котра не має жодної схожості з реальністю.

Ж. Бодрійяр оцінює сучасний стан культури як стан симуляції: «ми живемо серед незліченних репродукцій ідеалів, фантазій, образів і мрій, оригінали яких залишились позаду нас» [1, 355]. Сучасне мистецтво вже вступило в стадію симуляції: воно більше не репрезентує реальність, а трансформує її, художні форми не створюються, а повторюються та варіюються, а це є симптомом загибелі мистецтва. Варіювання уже відомих форм та їх численні комбінації Ж. Бодрійяр асоціює з метастазами «як і всі зникаючі форми, мистецтво намагається дублювати себе через симуляції; але воно все одно скоро зникне, залишивши після себе колосальний музей фальшивого мистецтва і повністю поступиться місцем рекламі» [1, 356]. Погодитись з поглядами Ж. Бодрійяра нескладно навіть пересічному українцеві, котрий, відвідавши виставки сучасних митців у Мистецькому Арсеналі чи PinchukArt центрі

переконується, що величні інсталяції (Д.Херста, А. Капура), мікромоделі (А. Капура) чи газетні портрети натовпу (Ж. Кадирової), хоч і вражають, але насправді являють собою результат бріколажу, перечитування давно відомого. Сучасне мистецтво є цариною симулякрів і навіть саме є симулякром, копією копії.

Віртуалізація як симулякризація трактується на основі розуміння постмодерністами віртуальної реальності як організованого простору симулякрів – особливих об'єктів, відчужених знаків, котрі на відміну від знаків-копій фіксують не схожість, а відмінність з референтною реальністю. Картина віртуалізації суспільства змальована як процес породження симулякрів – знаків, відірваних від реальних об'єктів, що їх породжують, образів, котрі мають для людини більше значення, ніж реальні аналоги.

На нашу думку, всеосяжна симуляція (у розумінні теоретиків постмодерну) виступає фінальною стадією віртуалізації, коли значимість віртуальної реальності зросте настільки, що вона замінить для суспільства об'єктивну реальність, а симулякризація стане тотальною. Симулякризація як заміна реальності образами, її екстраполяція на всі сфери суспільного життя виступає у якості соціокультурного механізму віртуалізації суспільства. Однак, очевидно, що мова йде лише про тенденцію, а не про остаточну та всезагальну підміну реальності віртуальними аналогами/симулякрами. Об'єктивна реальність не втрачає свого онтологічного статусу і сучасне суспільство функціонує у просторі взаємопроникнення об'єктивної та Інакшої (віртуальної) реальності.

Література

1. Бодрийяр Жан. Символический обмен и смерть / Жан Бодрийяр. – М.: Добросвет, 2000. – 390 с.
2. Иванов Д.В. Виртуализация общества. Версия 2.0: [монография] / Дмитрий Владиславович Иванов. – СПб.: Петербургское востоковедение, 2002. – 214с.
3. Прими красную таблетку: Наука, философия и религия в «Матрице» [под ред. Гленна Йеффета; Пер. с англ. Т. Давыдова]. – М.:Ультра.Культура, 2003. – 312с.

Гуманізм. Трансгуманізм. Постгуманізм : матеріали доповідей та виступів Міжнародної науково-теоретичної конференції, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Ред.кол.: Є.О. Лебідь, А.Є. Лебідь. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 59-62.